

"Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қорын сақтаудың, дамыту мен пайдаланудың 2001-2005 жылдарға арналған" республикалық мақсатты бағдарламасын бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2000 жылғы 1 тамыздағы N 1167 қаулысы. Күші жойылды - ҚР Үкіметінің 2003.03.21. N 288 қаулысымен.

Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қорын сақтау, дамыту және тиімді пайдалану мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі қаулы етеді:

1. Қоса беріліп отырған "Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қорын сақтаудың, дамыту мен пайдаланудың 2001-2005 жылдарға арналған" республикалық мақсатты бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) және оны жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі - Бағдарламаның ғылыми бөлігін мемлекеттік тапсырыс нысаны бойынша қаржыландыруды, Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі ауылдық тауар өндірушілерге сатылатын элиталық тұқымды, асыл тұқымды жануарларды, олардың эмбриондарын және ұрығын арзандатуды республикалық бюджетте отандық ауыл шаруашылығы өнімдерін өндірушілерді субсидиялауға көзделген қаражат есебінен қамтамасыз етсін.

3. Орталық және жергілікті атқарушы органдар гендік қорды сақтау, элиталық тұқым шаруашылығы мен асыл тұқымды мал шаруашылығын дамыту жөніндегі іс-шараларды жүзеге асыруға жәрдем көрсетсін.

4. Республикалық мақсатты ғылыми-техникалық бағдарламалар туралы" Қазақстан Республикасы Министрлер Кабинетінің 1993 жылғы 26 мамырдағы N 434 қаулысына мынадай толықтыру енгізілсін:

көрсетілген қаулымен бекітілген, Республикалық мақсатты ғылыми-техникалық бағдарламалардың тізбесі мынадай мазмұндағы 13-тармақпен толықтырылсын:

"13. Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің 2001-2005 жылдарға арналған гендік қорын сақтау, дамыту мен пайдалану".

5. Осы қаулы қол қойылған күнінен бастап күшіне енеді.

Қазақстан Республикасының

Премьер-Министрі

**"Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен
микроорганизмдердің гендік қорын сақтаудың, дамыту мен
пайдаланудың 2001-2005 жылдарға арналған" бағдарламасының
ПАСПОРТЫ**

Бағдарламаның атауы	Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлары мен микроорганизмдерінің гендік қорын 2001-2005 жылдарға арналған сақтау, дамыту мен пайдалану
Бағдарламаны әзірлеу үшін негіздеме	Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың агроөнеркәсіп кешені қызметкерлерінің 2000 жылғы 8 ақпанда болған республикалық кеңесіндегі т а п с ы р м а с ы . 2000 жылғы 8 ақпандағы N 17-13-/И-205 хаттамасының 4-тармағы Қазақстан Республикасы Үкіметі мәжілісінің 2000 жылғы 28 наурыздағы N 8 хаттамалық шешімінің 2-тармағы
Бағдарламаның негізгі әзірлеушілері	Білім және ғылым министрлігі, Ауыл шаруашылығы министрлігі, Ұлттық академиялық аграрлық зерттеулер орталығы
Іске асыру мерзімі	2001-2005 жылдар
Бағдарламаның мақсаты	Селекцияда, тұқым шаруашылығында, асыл тұқымды мал ісінде және биопрепараттар өндірісінде ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қорын сақтауды, дамыту мен тиімді пайдалануды қамтамасыз ету
Бағдарламаның міндеттері	Өсімдіктердің, жануарлар мен микроорганизмдердің бағалы гендік қорының ғылымнан ауыл тауар өндірушілеріне қарай жылжытудың тиімді жүйесін құру
Негізгі іс-шараларды атқарушылар	Бағдарламаны іске асыру жөніндегі шараларда айқындалған
Қаржыландыру	Республикалық бюджет қаражаты Бағдарламаны көлемі мен көздері

қаржыландыру көзі болып табылады.
2001-2005 жылдарға арналған
бағдарламаны ғылыми қамтамасыз етудің
қаржыландыру көлемі - 1850 млн.
теңгені, ал отандық ауыл тауар
өндірушілеріне сатылған гендік қордың
өнімін субсидиялау 5585 млн. теңгені
құрайды. Олардың жыл сайынғы
көлемдері тиісті жылға арналған
республикалық бюджет туралы Қазақстан
Республикасының Заңына сәйкес
нақтыланатын болады.

Күтілетін түпкі
нәтижелері

Бағдарламаны іске асыру гендік қордың
да, сол сияқты бөлінетін бюджеттік
қаражаттың да қалыптасуын, сақталуын,
дамуы мен тиімді пайдаланылуын
қамтамасыз етеді, сондай-ақ
республиканың ауыл тауар өндірушілері
үшін қажетті бәсекелестік қабілетті
өнімдерді өндіру мен сатуды, басқару
мен бақылауды, ұйымдастыру
құрылымдарын ғылыми қамтамасыз етуді
қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің
2000 жылғы 1 тамыздағы
N 1167 қаулысымен
бекітілген

**"Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен
микроорганизмдердің гендік қорын сақтаудың, дамыту мен
пайдаланудың 2001-2005 жылдарға арналған" республикалық мақсатты
бағдарламасы**

Астана-2000 ж.

1. Кіріспе

Агроөнеркәсіп кешені өндірісінің тиімділігін және оның өнімдерінің
бәсекелестік қабілетін арттыру ағымдағы кезеңнің басты міндеттерінің бірі
болып табылады. Бұл ретте табиғи ресурстар - топырақты, суды, ауыл
шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік

қорын ұтымды пайдалануға жетекші орын беріледі. Алайда, жинақталған гендік әлеуетті тиімді пайдалануға деген кешенді көзқарастың болмауынан оны сақтаудың және жоғалтудың нақты қаупі туындады.

Осы республикалық мақсатты бағдарлама ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қорын сақтаудың, дамыту мен пайдаланудың проблемаларын шешу үшін және Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың АӨК қызметкерлерінің 2000 жылғы 8 ақпандағы республикалық кеңесіндегі тапсырмасына сәйкес әзірленді.

2. Өсімдіктердің, жануарлар мен микроорганизмдердің қолда бар гендік қорының қазіргі жай-күйін талдау

Ауыл экономикасын реформалау процесінде тұқым шаруашылықтары мен асыл тұқымды мал шаруашылықтарының өнімдері баға теңсіздігінен және ауыл тауар өндірушілерінің сатып алу қабілетінің төмендігінен сұранысқа ие бола алмай қалды. Нәтижесінде осы шаруашылықтар экономикасының құлдырауына әкеп соқты және олардың сан миллион қарыздары бар.

Ғылыми бағдарламаларды қаржыландырудың көлемін қысқарту ауыл шаруашылығы бейініндегі ғылыми-зерттеу институттарын қиын жағдайға қалдырды, іргелі және қолданбалы ғылыми-зерттеулердің, оның ішінде өсімдіктердің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қоры саласындағы зерттеулердің де көптеген бағыттарын тоқтатуға әкеп соқтырды.

2.1. Өсімдіктердің қолда бар гендік қорының жай-күйі және оны пайдалану

Республикадағы ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің гендік қоры 30 мыңнан астам үлгіні құрайды, оның ішінде: дәнді дақылдар - 18,4, жемдік - 3,2, көкөніс және картоп - 3,5, жеміс-жидек - 4,5 және басқа дақылдар - 1,0 мың. Қазіргі уақытта олар бейімделмеген үй-жайларда сақталуда, оларды есепке алу, жаңалау және сақтау жөніндегі жұмыстар жеткіліксіз жүргізілуде. Осы себепті бидайдың Ақбидай, Балбидай, Қызылбидай, Сарымағыз, Қазақстан 126, Қызыл жұлдыз; арпаның - Прекоциус - 143; жүгерінің - Кремнилі жергілікті, алманың - апорт Алматы, алмұрттың - Орман аруы, сарымсақтың - Іле, пияздың - Піскем, еркек шөптің - Ақсеңгір жергілікті, Ақтөбе, жоңышқаның - Жетісу жергілікті, сыңғақмасақтың - Бозой сорттарына құрып кетудің нақты қаупі төніп тұр.

Қолда бар гендік қорларды пайдалана отырып, республикада селекциялау жұмыстары 50 дақыл бойынша 38 ғылыми ұйымда жүргізілуде. Алайда егіліп жүрген ауыл шаруашылығы дақылдарының 1000-нан астам сорты мен будандарының тек 221-і немесе 20 пайызы ғана қазақстандық селекция.

Республикада - бастапқы және элиталық тұқым шаруашылығы ғана сақталған

. Тәжірибе-эксперименттік және элиталық тұқым шаруашылықтарының материалдық базасы әлсіз күйінде қалып отыр, ал бұл көп жағдайда ғылыми жұмыстардың нәтижесіне кері әсерін тигізеді. Сатылған элиталық тұқым үшін жәрдемақының жеткіліксіз бөлінуі, олардың қаржылық жағдайының нашарлауына әкеліп соқтырды. Нәтижесінде олардың өндірген өнімінің өзіндік құны жоғары және ауыл тауар өндірушілері үшін қол жетімсіз болып қала береді. Бұл жаппай көбейетін тұқым шаруашылықтары жүйесінің құлдырауына әкеп соқтырды. Қорытындысында дәнді дақылдар егісінің 25% астамы бабына келтірілмеген, 20% сортқа жатпайтын, 50% астамы-төртінші және белгісіз репродукциялармен және 50% жуығы аудандастырылмаған сорттармен егілген еді.

1-кесте

Дәнді дақылдардың сорттарын пайдаланудың 1999 жылғы көрсеткіштері

	Облыстар		Аудандастырылған сорттардың саны		Өндірісте пайдаланылатын сорттар		Оның ішінде: аудандастырылған		Аудандас-тырылғанда. Аудандас-тырылғанының ішінде пайдаланылмайтын.	
	!	!	!	!	!	!	!	!	!	!
1 Ақмола	32	34	20	14	12					
2 Ақтөбе	9	12	6	6	3					
3 Алматы	19	18	6	12	13					
4 Шығыс Қазақстан		19		29		9	20	10		
5 Жамбыл	7	7	1	6	6					
6 Батыс Қазақстан		9		12		3	9	6		
7 Қарағанды	16	6	3	3	13					
8 Қызылорда	11	6	1	5	10					
9 Қостанай	23	33	11	22	12					
10 Павлодар	16	14	8	6	8					
11 Солтүстік Қазақстан		16		34		13	21	3		
12 Оңтүстік Қазақстан		9		6		4	2	5		

2.2. Ауыл шаруашылығы жануарларының қолда бар гендік қорының жай-күйі және оны пайдалану

Ғасырлар бойғы халықтық сұрыптаудың базасында және соңғы 50 жылда ғалымдардың күш-жігерімен қалыптасқан Қазақстан жануарларының гендік қоры республиканың түрлі табиғи-климаттық аймақтары мен өңірлеріне жерсіндірілген ауыл шаруашылығының мол өнімді жануарларының алуан түрлері, тұқымдары, типтері мен аталық іздерінен тұрады. Қазір қой мен ешкінің - 17, ірі қараның - 11, жылқының - 13, түйенің - 2, шошқаның - 6 және балықтардың, маралдардың, аралардың көптеген тұқымдары мен құстардың к р о с с т а р ы б а р .

Асыл тұқымды мал зауыттарының, асыл тұқымды мал репродукторлары мен асыл тұқымды мал фермаларының қалыптасқан желісі жаңа нарықтық қатынастарға бейімделе алмады. Олардың басым көпшілігі ғылыммен байланысын үзіп алды. Олар субсидиялар мен жәрдемақыларды жеткіліксіз алды, жануарлардың асыл тұқымдық сапасын сақтай алмады және нәтижесінде тауарлық шаруашылықтарға айналды.

2-кесте

Асыл тұқымды мал шаруашылықтары мен асыл тұқымды малдың 1990-2000 жылдардағы санының динамикасы

Жану. арлар!	1990 жыл		1995 жыл		2000 жыл				
дың түрле. м р і	Асыл	Жалпы	Асыл	Жалпы	Асыл	Жалпы			
м а л	тұқымды	тұқымды	тұқымды	тұқымды	тұқымды	тұқымды			
рының	саны,	дағы	саны,	дағы	саны,	дағы			
саны,	салма.	салма.	салма.	салма.	салма.	салма.			
дана	ғы, %	ғы, %	дана	ғы, %	дана	ғы, %			
Ірі қар мал	326	1463,4	15	304	379,4	5	120	137,4	3,5
Қой	191	6346,9	18	185	3015,8	12	73	392,4	4
Шошқа	64	806,2	25	57	109,1	5	7	36,9	3,9
Жылқы	77	146,3	9	77	33	2	20	10,4	1,1
Түйе	13	7,4	5	15	10,2	7	7	5,2	5,4
Құс	21	12697,7	21	21	6249,3	19	12	1111,0	6,4
Марал	-	-	-	-	-	3	7,4	-	-

Осы себептер бойынша қаракөл, қазақтың асыл тұқымды биязы жүнді, арқар-меринос қойларының, гемпшир типті қойдың қазақы құйрықты қоймен будандарының, етті ірі қараның санта-гертуда тұқымының, жылқының дон және ганновер тұқымының бас саны күрт қысқарды. Галовей етті ірі қарасының, қойдың алтай тұқымының, оңтүстік-қазақстан меринос қойы және шошқаның ірі ақ және ақсай қара ала тұқымдарының құнды түрлері жоғалып барады. Ірі қараның қалмақ, герефорд тұқымдары, қойдың-цигай, дегерес, құйрықты қойдың жергілікті тұқымының тұқымдастары, кроссбредті қойдың солтүстік типі, сирек реңді (көк, янтарь, алтын, күміс, жылтыр, гулигаз, ақ) қаракөл қойлары; жылқының - кеңестік және орыстың ауыр жүк тартатын тұқымы мен көшім жылқысы жойылудың сәл-ақ алдында тұр.

2.3. Микроорганизмдердің қолда бар гендік қорының жай-күйі және оны пайдалану

Республика каталогында микроорганизмдердің 730 түрі мен клеткалардың желісі; 73-актиномицеттер, 202-бактериялар, 74-ашытқылар, 147-мицелийлі, 125 және 8-фитопатогенді және зоопатогенді саңырауқұлақтар, 3-хламидийлер, клеткалар түрінің 18 желісі, 86-вирустар есепте тұр.

Қазақ мал дәрігерлігі ҒЗИ штаммалар мұражайында 300-ден астам мәдени түрі сақталынып отыр.

Қазақ тамақ өнеркәсібі ғылыми-зерттеу институтында сүт қышқылды бактериялардың 40 мәдени түрі, ашытқының 30 мәдени түрі және мицелийлі саңырауқұлақтардың 22 штаммасы бар.

Биотехнология жөніндегі ұлттық орталықтың (БҰО) кәсіпорындарында биологиялық белсенді заттардың өнеркәсіптік микроорганизмдер-продуценттерінің коллекциясы құрылды.

Фармацевтикалық биотехнология институтының коллекциясында микроорганизмдердің 119 мәдени түрі, оның ішінде интерферонның, В2 витаминінің және т.б. өнеркәсіптік, маңызды геннинженерлік продуценттері бар. Фармацевтикалық биотехнология институты Микробиология институтымен бірлесе отырып микроорганизмдердің өнеркәсіптік мәдени түрлерінің каталогын дайындады, онда 169 өнеркәсіптік штамма-продуценттер мен түрлі тест-мәдени түрлері жөнінде мәліметтер бар. БҰО-тың Ауыл шаруашылығы ғылыми-зерттеу институтының мұражайында микроорганизмдер мен вирустардың 190 штаммасы, өндірістік және бақылау штаммаларының клеткалары мәдени түрлерінің 21 желісі, түрлі саңырауқұлақтардың 120 оқшаулаушы, бидайдың 16000 сорттық үлгісі сақталуда.

Алайда микроорганизмдердің қолда бар штаммаларының жоғалу

тенденциясы күшейіп барады. Олардың көбісі Қазақстанда жасалғанымен, Ресей Федерациясының ғылыми ұйымдарында ғана сақталған.

3. Бағдарламаның мақсаты мен міндеттері

Бағдарламаның мақсаты - селекцияда, тұқым шаруашылығында, тұқым асылдандыру ісінде және ауыл шаруашылығы өнімінің ішкі және сыртқы рыногында бәсекелестік қабілетті өндіріске арналған биопрепараттарды шығаруда ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлардың, құстардың, балықтардың, аралар және микроорганизмдердің гендік қорын сақтауды, дамыту мен тиімді пайдалануды қамтамасыз ету.

Бағдарлама мақсатына жету үшін мыналарды көздейді:

- Бағдарламаны ғылыми-зерттеу жұмыстарын дамытуды, ғылыми мекемелер жүйесінің ұйымдық құрылымын жетілдіру есебінен ғылыммен қамтамасыз ету жөнінде шаралар кешенін жүргізу;

- шығарылған және алынған бағалы гендік қорды ғылымнан ауыл тауар өндірушілеріне жеткізудің және оны жоғары сапалы және бәсекелестік қабілетті өнім өндіру үшін тиімді пайдаланудың айқын жүйесін жасау;

- бағалы гендік қорды сақтау, дамыту және пайдалануға мемлекеттік бақылауды күшейту жөніндегі шараларды жүзеге асыру;

- бағалы гендік қорды сақтау, дамыту мен пайдалану және оның тиімділігін арттыруға мемлекеттік қолдауды күшейту жөнінде шаралар қабылдау;

- бағалы гендік қорды сақтау, дамыту және пайдалану саласында заң базасын жетілдіру.

4. Жұмыстардың негізгі бағыттары және бағдарламаны іске асырудың тетіктері

4.1. Бағдарламаны атқарушылар

Бағдарламаны ғылыммен қамтамасыз етуге - Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Ұлттық академиялық аграрлық зерттеулер орталығы, ал гендік қорды шаруашылықтық пайдалануға және тұқым мен асыл тұқымды шаруашылығы өнімдері мал өнімдерінің сапасын бақылауды жүзеге асыруға - Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі жауапты болып табылады.

1-сурет. Бағдарламаның құрылымдық компоненттері

Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қорын сақтау, дамыту және пайдалану

Функционалдық блок

Гендік қорды қалыптастыру және сақтау	Гендік қорды дамыту
---	------------------------

Гендік қорды пайдалану

Бағдарламаны іске асыруды қамтамасыз ету блогы		
Ғылыммен	Ұйымдастырушылық	Құқықтық
қамтамасыз ету	қамтамасыз ету	қамтамасыз ету
Кадрлық және ақпараттық		Қаржылық
қамтамасыз ету	қамтамасыз ету	

Бағдарламаның субъектілері (қатысушылары)

Мемлекеттік басқару органдары (Министрліктер, ведомстволар, жергілікті басқару органдары), ғылыми-зерттеу институттары, жоғары оқу орындары, сондай-ақ тәжірибелік элиталық тұқым және асыл тұқымды мал шаруашылықтары, асыл тұқымды мал шаруашылықтарында және элиталық тұқым шаруашылығы саласында қызмет көрсететін және лицензияның негізінде жұмыс істейтін заңды және жеке тұлғалар

Бағдарламаны қолданылатын объектілері

Ауыл шаруашылығы өндірісінің салалары, тамақ өнеркәсібі, мал дәрігерлігі дәрі-дәрмектер, тағамдық қоспалар өндіретін салалар

4.2. Бағдарламаны ғылыммен қамтамасыз ету

Іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулер бойынша бюджеттік бағдарламалар шеңберінде мыналар көзделінеді:

гендік қорды қалыптастыру және сақтау бойынша:

- елімізде гендік қордың қолда барының бәрін түгендеу және генетикалық құндылығына баға беру шаруашылықтық - бағалы белгілері бар ген көздерін - донорларды табу және бөліп шығару;

- гендік қорды құжаттау және мемлекеттік тіркеу жүргізу;

- гендік қор жөніндегі деректердің ақпараттық банкін жасау;

- ғылыми мекемелердің немесе базалық шаруашылықтардың жанынан ғылыми-зерттеу жұмысында пайдаланатын ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымына және жануарлардың, құстардың, балықтардың ұрықтары мен эмбриондарына арналған орталық және аймақтық сақтау орындарын ашу;

- микроорганизмдер мәдени түрлерінің мұражайы мен эталондық және активтік штаммаларды бақылайтын лаборатория ұйымдастыру;

гендік қорды қолдау және дамыту бойынша:

- бұрыннан бар ген көздері мен шаруашылықтық бағалы белгілері бар донорларды үнемі қолдау және оларды жаңаларымен толықтыру;

- өсімдіктердің жаңа түрлерін кешенді зерттеу және жерсіндіруді жүзеге асыру жануарлардың тұқымдарын, типтерін, аталық желілерін, құстың кросстарын жетілдіру, микроорганизмдердің жаңа штаммаларын алу;

- өсімдіктердің тұқымдарын, жануарлардың ұрықтары мен эмбриондарын,

микроорганизмдердің штаммаларын сақтаудың технологиялық режимдерін жетілдіру ;

- өсімдіктердің, жануарлардың гендік қорын және микроорганизмдер штаммаларын отандық және әлемдік көздерден үнемі толықтыру;

- деректердің ақпараттық банкінің гендік қоры туралы жаңа деректермен толықтыру және оларды ұдайы тұтынушыларға жеткізіп отыру;

- агроөнеркәсіп және биотехнологиялық кешендері үшін микроорганизмдердің жаңа штаммаларын жасау және өндіру;

- ауыл шаруашылығы дақылдарының мол өнімді, ортаның стресстік факторларына төзімді жаңа сорттары мен будандарын шығару;

- жануарлардың жаңа тұқымдарын, типтері мен желілерін, тауықтар мен үйректердің кросстарын шығару.

Бағдарламаның негізгі міндеттері мен көрсеткіштері және оларды орындау кезеңдері 1-қосымшада келтірілген.

Ғылыми мекемелердің ұйымдастыру құрылымын жетілдіру, ғылыми-зерттеу институттары мен тәжірибе-эксперименттік шаруашылықтардың қызметін үйлестіруді жақсарту бойынша:

- мыналарда :

А.И. Бараев атындағы қазақ астық шаруашылығы ҒЗИ;

В.Р. Вильямс атындағы қазақ егіншілік ҒЗИ;

Қазақ жемшөп өндіру және жайылым ҒЗИ;

Қазақ картоп және көкөніс шаруашылығы ҒЗИ;

Қазақ жеміс-жидек және жүзім ҒЗИ;

Қазақ орман шаруашылығы және агроорманмелиорация ҒЗИ;

Қазақ қаракөл (қуаңшылық өсімдіктері бойынша) ҒЗИ;

БҰО ауыл шаруашылығы ғылыми-зерттеу институтында;

- өсімдік шаруашылығы мен сақтау бойынша - 8 селекциялық-генетикалық орталықтарын (СГО) құру.

- мыналарда :

Қазақ мал шаруашылығы ҒЗТИ;

Қазақ қой шаруашылығы ҒЗТИ;

Солтүстік мал шаруашылығы және мал дәрігерлігі ҒЗИ;

Қазақ қаракөл шаруашылығы ҒЗИ;

Атырау ауыл шаруашылығы ҒЗИ;

Оңтүстік Қазақстан ауыл шаруашылығы ҒЗИ;

ат спорты жөніндегі "Қазақ тұлпары" РМҚК;

өнімді жылқы шаруашылығы бойынша "Мұғалжар" АҚ;

Қазақ құс шаруашылығы ҒЗИ;

Қазақ балық шаруашылығы ҒЗИ-ында мал шаруашылығы, құс шаруашылығы,

балық шаруашылығы және сақтау бойынша 10 селекциялық-генетикалық
орталықтарының құруы;

- Қазақ өсімдік қорғау ҒЗИ-да, Қазақ мал дәрігерлігі ҒИ-да, Қазақ тамақ өнеркәсібі ҒЗИ-да, Фармацевтикалық биотехнология институты мен БҰО-ның ауыл шаруашылығы ғылыми-зерттеу институтында микроорганизмдерді сақтайтын мұражайлар құру және оларды толықтыру.

Республиканың ғылыми мекемелерінің, орталық және жергілікті атқарушы органдарының гендік қорды сақтау, дамыту және пайдаланудағы іс-қимылын үйлестіру мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі Жоғары ғылыми-техникалық комиссиясының жанынан Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қоры жөніндегі ұлттық кеңес құрылатын болады.

Гендік қор жөніндегі ұлттық кеңестің құрамына бағдарламаның ғылыммен қамтамасыз ету жөніндегі әкімшісі ретінде Білім және ғылым министрлігінің, бағдарламаның іс жүзінде гендік қорын пайдалану жөніндегі әкімшісі ретінде Ауыл шаруашылығы министрлігінің, Табиғи ресурстар және қоршаған ортаны қорғау министрлігінің, Энергетика, индустрия және сауда министрлігінің, Ұлттық ғылым академиясының, Ұлттық академиялық аграрлық зерттеулер орталығының, Биотехнология жөніндегі ұлттық орталықтың өкілдері, өсімдіктердің, сонымен қатар жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қоры жөніндегі үйлестіру кеңестерінің басшылары енеді.

Гендік қор жөніндегі ұлттық кеңестің төрағасы болып бағдарлама басшысы және тең төрағасы болып Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы вице-министрі тағайындалады (2-сурет).

Бағдарламаның жауапты атқарушысы - Ұлттық академиялық аграрлық зерттеулер орталығы ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлардың гендік қоры (3-сурет) жөніндегі үйлестіру және аймақтық кеңестерін құрады және олар туралы Ережелерді бекітеді.

кадрлық және ақпараттық қамтамасыз ету бойынша:

- ғылыми-зерттеу институттарының, жоғары оқу орындарының, ауыл шаруашылығы және селекциялық тәжірибе станциялары мен тәжірибе-эксперименттік кәсіпорындардың селекциялық-генетикалық және тұқым асылдандыру орталықтарының, асыл тұқымды мал шаруашылықтарының, ғалымдардың және инженерлік-техникалық қызметкерлердің, ғылыми мекемелер мен ұйымдар мамандарының, тағы басқа арнайы рұқсаты бар заңды және жеке тұлғалардың қатысуын қамтамасыз ету;

- гендік қор бойынша жоғары білікті мамандар даярлау мақсатында жоғары оқу орындарының оқу процесіне және тиісті оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдарға өзгерістер енгізу;

- гендік қор бойынша жоғары білікті ғылыми кадрларды ТМД және алыс шет елдердің ғылыми орталықтарында, аспирантура, докторантура тағлымдамадан өткізу арқылы даярлауды қамтамасыз ету;

- ғалымдар мен мамандардың көрмелер мен конференцияларға, оның ішінде шет елдіктерін ұйымдастыру мен оларға қатысуын қамтамасыз ету;

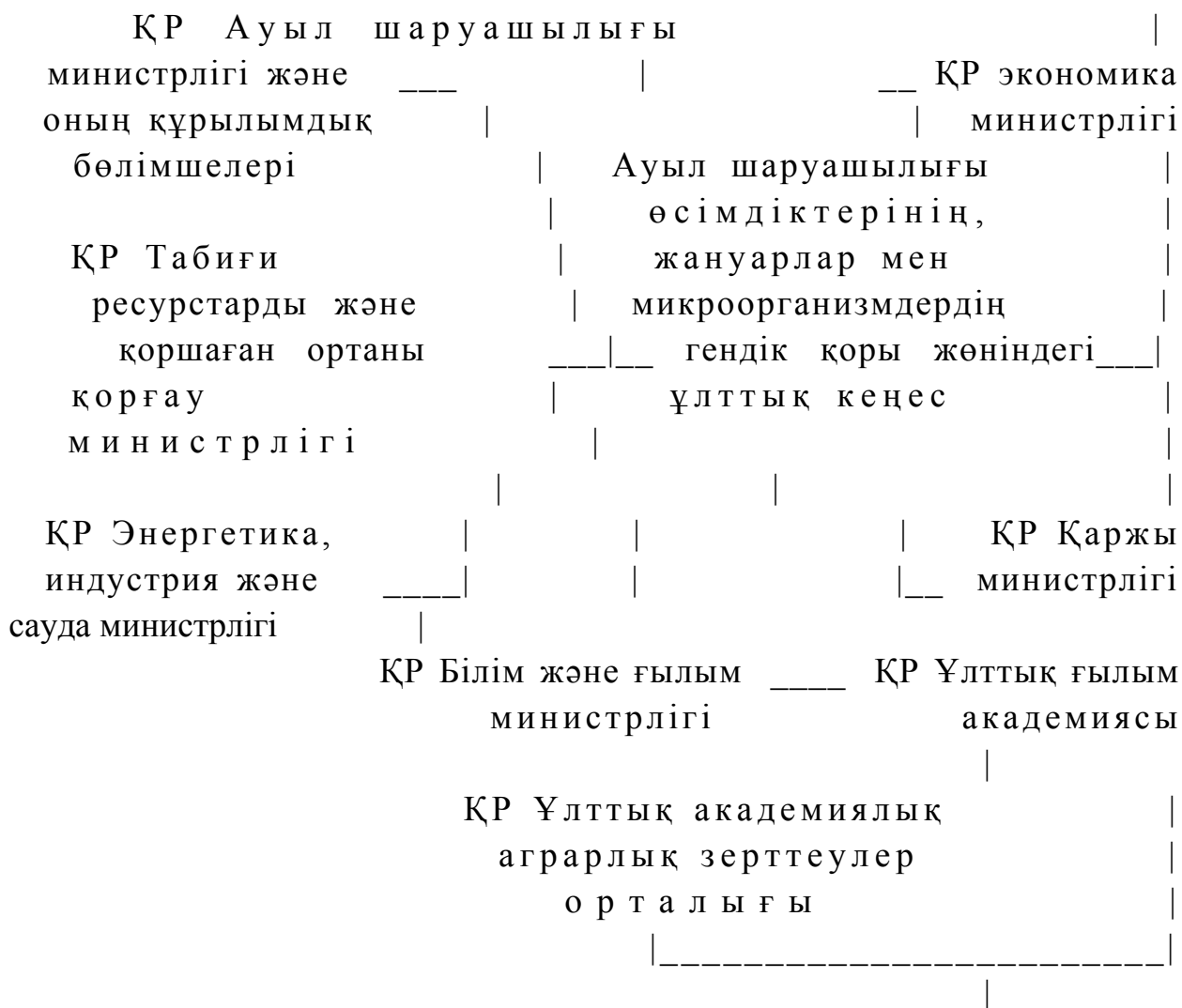
- әлемнің түрлі елдерімен ақпарат, гермоплазма және микроорганизмдердің мәдени түрлерін алмасу;

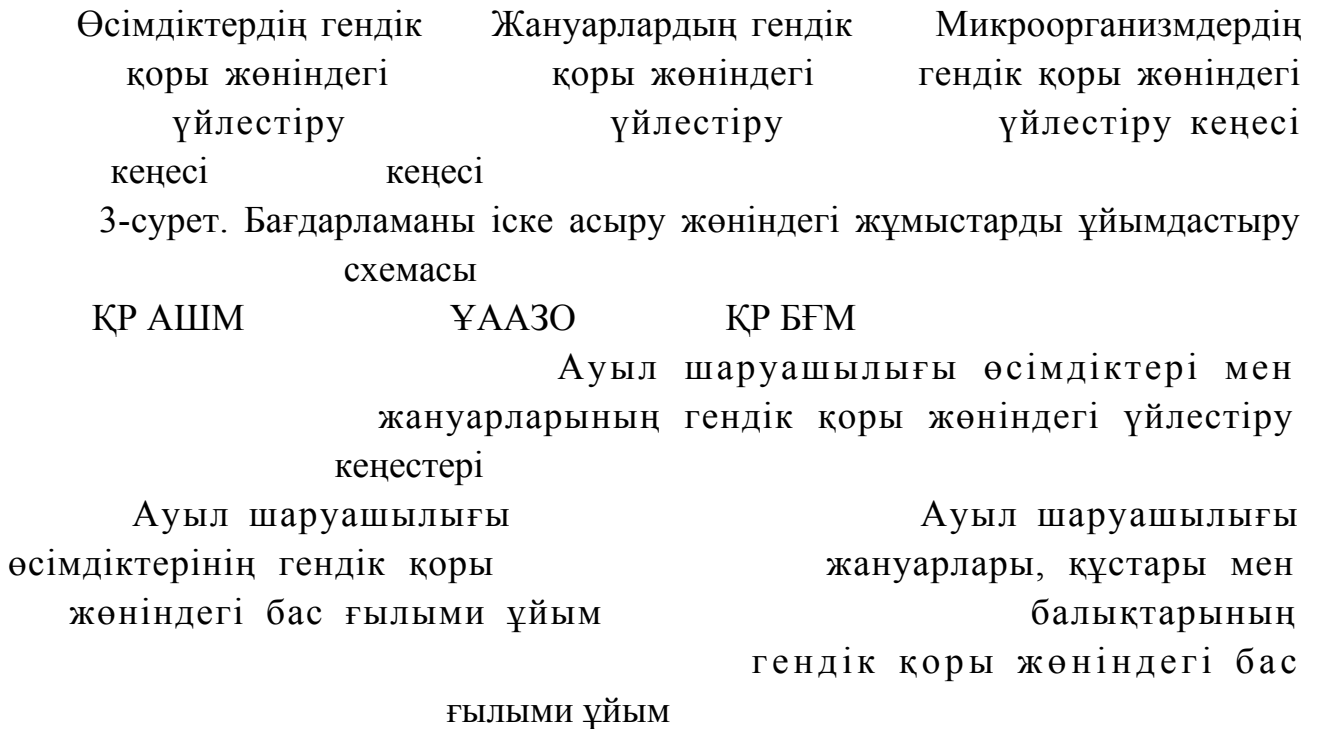
2-сурет. Бағдарламаны іске асыру жөніндегі жұмыстарды үйлестіру схемасы

Қ а з а қ с т а н
Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Үкіметі

Қазақстан Республикасы
Үкіметінің жанындағы
Ж о ғ а р ы
Ғ ы л ы м и - т е х н и к а л ы қ
к о м и с с и я

Ғылыми қызметкерлердің, жергілікті басқару органдарының, тұқымның және асыл тұқымды малдың сапасын, оларды өндіру мен сатуды бақылау жөніндегі ұйымдардың өкілдері қатысатын ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлардың, құстар мен балықтардың гендік қоры жөніндегі аймақтық ғылыми-техникалық кеңестер

Бағдарламаның қоса орындаушылары - ҚР БҒМ ғылыми ұйымдары, ҚР ҰҒА, ҰААЗО, БҰО, жоғары оқу орындары, тәжірибе-эксперименттік шаруашылықтар

Лицензияның негізінде жұмыс істейтін элиталық тұқым өндіру және сату жөніндегі тұқым шаруашылықтары	Лицензияның негізінде жұмыс істейтін асыл тұқымды мал өсіру және сату жөніндегі агроқұралымдар
---	--

Фермерлік (шаруа) шаруашылықтар, акционерлік қоғамдар, өндірістік кооперативтер, жеке қожалықтар және тағы басқа агроқұралымдар

- аймақтық семинарларды ұдайы өткізу фермерлерді агроқұралымдардың басшылары мен мамандарын оқыту жөніндегі курстар ұйымдастыру;

4.3. Бағалы гендік қорды ғылымнан ауыл тауар өндірушілеріне қарай жылжытудың жүйесін құру және мемлекеттік бақылауды күшейту

Аталған міндеттерді шешу үшін:

- "Тұқым шаруашылығы туралы" Қазақстан Республикасының Заңы, "Асыл тұқымды мал шаруашылығы туралы" Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Қазақстан Республикасының Заңы, "Селекциялық жетістіктерді қорғау туралы" Қазақстан Республикасының Заңын іске асыруға арналған нормативтік-құқықтық актілер, "Әкімшілік құқық бұзушылық туралы" Қазақстан Республикасының Кодексіне гендік қорды сақтау және пайдалану бойынша заңдарды бұзған үшін жауапкершілікті көздейтін өзгерістер мен толықтырулар әзірленеді;

- "Асыл тұқымды мал шаруашылығы туралы" және "Лицензиялау туралы" Қазақстан Республикасының Заңдарына сәйкес тұқымдық өнімді өндірумен және сатумен (тұқымдық жануарлар, ұрық және эмбриондар), ауыл шаруашылығы жан-жануарларының және гендік инженерия өнімінің тұқымдық құндылығын үдете өндіру және бағалау бойынша қызмет көрсетумен айналысатын субъектілердің қызметін лицензиялау үшін жаңа біліктілік талаптары әзірленеді;

- элиталық тұқым шаруашылығы саласындағы қызметке лицензиялар беруге арналған біліктілік талаптары әзірленеді (тиісті құқықтық базаны қабылдаған соң) ;

- Ауыл шаруашылығы министрлігі мен Ұлттық академиялық аграрлық зерттеулер орталығының қолда бар гендік қорды пайдалану жөніндегі бірлескен кешенді жоспары әзірленеді ;

- Тұқымды сақтайтын және дистрибьютерлік желісі бар сүттік мал шаруашылығы бойынша екі асыл тұқым орталығы құрылады;

- бәсекелестік ортада жаппай көбейтетін тұқым өсіру шаруашылықтарының жүйесін қайта өркендету үшін жағдайлар жасау жөнінде шаралар қабылданады;

- малды қолдан ұрықтандыру тұқымдық жануарларды тауар өндірушілер мен халыққа одан әрі сату үшін көбейту жөнінде қызмет көрсетуге маманданған құрылымдарды дамытуға жағдайлар жасалады;

- Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі жүйесінің тұқым ісі және тұқым шаруашылығы жөніндегі инспекторларының мәртебесі мен өкілеттілігі белгіленген тәртіппен айқындалады және бекітіледі.

5. Қажетті ресурстар және бағдарламаны қаржыландыру көздері

Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлары мен микроорганизмдердің гендік қорын сақтауға, дамыту мен пайдалануға бағытталған іргелі және қолданбалы сипаттағы ғылыми зерттеулер бағдарламалары конкурстық негізде қалыптастырылатын болады.

2001-2005 жылдарға арналған бағдарламаны ғылыммен қамтамасыз ету үшін республикалық бюджеттен 1850,0 млн. теңге талап етіледі. Бағдарламаның осы бөлігін жыл сайын қаржыландыруды Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі республикалық бюджетте ғылымды қаржыландыруға көзделген қаражаттың есебінен жүзеге асырады.

3-кесте

Бағдарламаны ғылыми қамтамасыз етуді қаржыландырудың көлемі

(млн.теңге)

Бағ.!	Жұмыстардың	!	Бар.!	Оның ішінде жылдар бойынша				
дар.!	бағыттары	!	лығы	!-----				
лама!		!	2001-!	2001!	2002!	2003!	2004!	2005!
	!	!				2005!		
	!	!				жылдар!		

3 0	0 1 .	Өсімдіктердің					
гендік қоры							
01.01. Сақтау	273	32	61	60	60	60	
01.02. Дамыту	297	34	66	66	66	65	
01.03. Пайдалану	466	64	101	101	100	100	
Жиынтығы	1036	130	228	227	226	225	
	3 0			0 2 .	Жануарлардың		

гендік қоры							
02.01. Сақтау	206	23	46	46	46	45	
02.02. Дамыту	224	25	49	50	50	50	
02.03. Пайдалану	351	48	76	76	75	76	
Жиынтығы	781	96	171	172	171	171	
3 0	0 3 .	Микроорганизмдердің					

гендік қоры							
03.01. Сақтау	9	1.0	2.0	2.0	2.0	2.0	
03.02. Дамыту	9	1.0	2.0	2.0	2.0	2.0	
03.03. Пайдалану	15	2.0	3.0	3.0	3.0	4.0	
Жиынтығы	33	4.0	7.0	7.0	7.0	8.0	

Барлығы	1850	230	406	406	404	404
---------	------	-----	-----	-----	-----	-----

Селекциялық-генетикалық орталықтарының, элиталық-тұқым шаруашылықтары мен асыл тұқымды мал шаруашылықтарының (бірегей және элиталық тұқымдар, асыл тұқымды малдың, асыл тұқымды төл, ұрығы, асыл тұқымды жұмыртқа, эмбриондар) өнімдерін сататын, осындай қызметке арнайы рұқсаты бар, отандық ауыл тауар өндірушілерге сататын өнімдері қолданылып жүрген нормативтік-құқықтық актілерде айқындалған тәртіппен арзандатылады. 2001-2005 жылдарға арналған субсидиялаудың қажеттілігі 5585 млн. теңгені құрайды.

4-кесте

Бағдарламаны іске асыру кезінде ауыл шаруашылығы өнімін отандық өндірушілерге жәрдемақы берудің көлемі

Бағ.!	Бағдарламаның	!	Барлы.!	Оның ішінде жылдар бойынша
дар.!	субсидияланатын	!	ғы	!-----
лама!	міндеттері	!	2001-	! 2001 ! 2002 ! 2003 ! 2004 ! 2005
!	!	!	!	! 2 0 0 5 !
!	!	!	!	! ж ы л . !
!	!	!	!	! д а р ғ а , !
!	!	!	!	! м л н . !
!	!	!	!	! т е ң г е !

1 !	2	!	3 !	4 !	5 !	6 !	7 !	8
-----	---	---	-----	-----	-----	-----	-----	---

39	Ауыл шаруашылығы дақыл.	3873	728	728	728	844	845
	дарының элиталық тұқым.						
	дарын өндіруді субсидия.						
	лау (отандық ауыл шаруа.						
	шылығы тауар өндірушіле.						
	рінің сатып алатын тұқым.						
	дарының өзіндік құнын						

40% арзандату)

39	Коллекциялық табын құру	228	96	66	66	-	-
	үшін сатып алынатын мал.						
	дың және арнаулы жабдық.						
	тың құнын өтеу;						
	СГЦ және СПС тұқымдық	1484	240	240	334	335	335
	малдарын өсіруді субсидия.						

лау (отандық ауыл шаруа.
шылығы тауар өндірушіле.
ріне сатылған тұқымдық
өнімнің құнын ішінара
арзандату)

Барлығы 5585 1064 1034 1128 1179 1180

Элиталық тұқым шаруашылығы мен асыл тұқымды мал шаруашылығын ғылыми зерттеулерді қаржыландыру мен субсидиялаудың жыл сайынғы көлемі тиісті жылға арналған "Республикалық бюджет туралы" Заңға сәйкес нақтыланатын болады.

6. Бағдарламаны іске асырудан күтілетін нәтижелер

Бағдарламаны іске асыру:

- бағалы гендік қорды ғылымнан ауыл тауар өндірушілеріне қарай жылжытудың жүйесін ретке келтіруге;
- қызметі бағалы гендік қорды пайдалануға байланысты барлық заңды және жеке тұлғаларды аттестациядан өткізуге және олардың қызметін лицензия беру арқылы регламенттеуге;
- мемлекеттік қолдау жүйесін құруға және бағалы гендік қорды сақтау, дамыту және пайдалануға мемлекеттік бақылауды күшейтуге;
- бағалы гендік қорды сақтау, дамыту және пайдалану саласындағы қызметтің заңдық базасын жетілдіруге;
- өсімдік шаруашылығы бойынша - 8, мал шаруашылығы бойынша - 8, құс шаруашылығы бойынша - 1, балық шаруашылығы бойынша - 1 селекциялық-генетикалық орталық және мал шаруашылығы бойынша дистрибьюторлық жүйесі бар 2 селекциялық тұқым асылдандыру орталығын ұйымдастыруға;
- өсімдіктердің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қорына арналған орталық және аймақтық сақтау орындарын құруға;
- қолда бар гендік қорды түгендеуді, тіркеуді, құжаттауды аяқтау, шаруашылықтық бағалы көрсеткіштері бар донорларды бөліп алуға;
- ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қоры туралы деректердің ақпараттық банкін құруға;
- жеміс-жидектердің сорттары мен будандарының, ағаштардың қуаңшылық және дәрілік дақылдардың аса бағалы түрлері мен сорттарының жиынтығын табиғи жағдайда сақтап қалуға;
- дәнді-дақылдардың, дәнді-бұршақты және техникалық дақылдардың 67, көкөніс-бақша дақылдары мен картоптың - 18, жеміс-жидек дақылдары мен жүзімнің - 41, жемдік дақылдардың - 21 сорты мен буданын шығаруға және

мемлекеттік сорт сынағына жіберуге;

- селекциялық-генетикалық орталықтарда ірі қараның, қой мен ешкінің, жылқының, түйенің, балықтың бірегей және жойылып бара жатқан және құс кросстарының коллекциялық тобын қалыптастыруға және сақтауға;

- сүтті сауын сиырының: қара ала, қызыл, қуқыл сары ала және қоңыр аймақтық типтерін; етті ірі қараның, қойдың ұзын жұмсақ жүнді және сауын ешкілерінің мол өнімді тұқымдары мен типтерін шығаруға;

- шошқа, жылқы, түйе, маралдардың, құстардың, балықтар мен аралардың тұқымдарын жетілдіруге;

- жыл сайын элиталық тұқым мен асыл тұқымды мал өнімдерін республикалық ауылшаруашылық тауар өндірушілерінің сұранымын қамтамасыз ететіндей көлемде өндіруге және сатуға мүмкіндік береді.

5-кесте

Асыл тұқымды жануарлардың, құстар мен балықтардың элиталық тұқымдарын өндірудің жыл сайынғы көлемі

Өнім түрлері	! Өлшем	! Республика	! Оның ішінде	
	! бірлігі	! бойынша	! ҰААЗО	
	!	! барлығы	! бойынша	
Ауыл шаруашылығы дақылдарының элиталық тұқымдары	мың тонна	50,0	40,0	
Сауын малы	мың бас	10,0	1,8	
Етті мал	мың бас	6,8	4,8	
Қой мен ешкі	мың бас	87,0	46,2	
Түйе	мың бас	0,5	0,03	
Тұқым асылдандыру мақсатына арналған жұмыртқа дана		млн.	2,5	1,3
Қазақстан тұқысының шабақтары		млн. дана	-	2,0

* * *

Бағдарламада белгіленген кешенді шаралар гендік қорды, сол сияқты бөлінетін бюджеттік қаражатты да қалыптастыруды, сақтауды, дамыту мен тиімді пайдалануды қамтамасыз етеді, сондай-ақ ішкі және сыртқы рыноктарда бәсекелестік қабілетті ғылыми және ауыл шаруашылығы өнімін ғылыми қамтамасыз ету, басқару мен бақылау жүйесінің ұйымдастыру құрылымдарын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің

гендік қорын сақтаудың, дамыту мен пайдаланудың 2001-2005 жылдарға арналған" республикалық мақсатты бағдарламасына

1-қосымша

"Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің гендік қорын сақтаудың, дамыту мен пайдаланудың 2001-2005 жылдарға арналған" республикалық мақсатты бағдарламасының негізгі ғылыми міндеттері мен көрсеткіштері және олардың орындалу кезеңдері

Ішкі бағдарлама, міндеттер		Бағдарлама кезеңдерінің орындалу нәтижелері (нақты көрсеткіштер)		
		2001-2003 жылдар	2004-2005 жылдар	
1	!	2	!	3

С ы р т қ ы
с т р е с с і к
р ы н а
ө н і м д і
м е н
ү ш і н
ғ ы
г е н е т и к а л ы қ
с т а р ы н
с а қ т а у ,
п а й д а л а н у ,
т ұ қ ы м ы
ұ й ы м д а с т ы р у .

о р т а н ы ң
ф а к т о р л а .
т ө з і м д і ,
ж а ң а
б у д а н д а р
а у ы л
ө с і м д і к т е р і н і ң
р е с у р .
ж а с а у ,
д а м ы т у
о л а р д ы ң
ш а р у а ш ы л ы ғ ы н .

м о л
с о р т т а р
ш ы ғ а р у
ш а р у а ш ы л ы .

01.01. Ауыл шаруашы. Ауыл шаруашылығы өсімдіктері мен олардың жабайы
ө с і м . туыстастарының қолда бар
лығы өсімдіктерінің тері мен олардың жабайы діктерінің қолда бар
гендік ресурстарын туыстастарының қолда бар гендік қорын түгендеу,
калыптастыру және гендік қорын түгелдеу, тіркеу және оларды құ.
сақтау, құжаттау, оларды құжаттау жұмыста. жаттау, шаруашылықтық
деректерінің ақпа. ры жүргізіледі, деректе. бағалы белгілері
раттық банкін жасау, рінің ақпараттық банкі (өнімділігі, сапасы,

<p>гендік қорын сақтауды ұйымдастыру</p>	<p>құрылады. Жетекші ғылыми зерттеу институттарында гендік қорды сақтаудың тәсілдері мен режимдерін жасау және жетілдіру, қолда бар гендік қорды сақтауды ұйымдастыру жөніндегі жұмыстарды бастау көзделінеді.</p>	<p>қысты күнгі суыққа, құрғақшылыққа, бактерияға, зиянкестерге төзімділігі және т.б.) бар гендік көздерді - донорларды бөлу; гендік қорды маңызды биологиялық, шаруашылықтық - бағалы белгілері бойынша бағалау принциптері мен тәсілдерін әзірлеу және олардың гендік қоры деректерінің ақпараттық банкіні құру жөніндегі жұмыстар аяқталды. Ауыл шаруашылығы өсімдіктері мен олардың жабайы туыстарының бұрыннан бар гендік қорын сақтайтын ұлттық сақтау орны ұйымдастырылып, өсімдік тұқымының 40 мың үлгісін сақтауға қою көзделінеді.</p>
--	--	---

<p>01.02. Қажетті шаруашылықтық - бағалы белгілері бар донорларды жинау, жерсіндіру, кешенді зерделеу және бөлу, қазіргі бар коллекцияларды қолдауды ұйымдастыру.</p>	<p>Елдің ішіндегі ғылыми ұйымдармен және халықаралық ғылыми орталықтармен гендік алмасуды жолға қою; екпе өсімдіктерінің жабайы туыстарын экспедициялық жинауды, оларды зерделеуді ұйымдастыру, оларды практикалық селекцияда пайдалану үшін құндылығы бойынша бағалау көзделінеді. Ген көздерінің қажетті типтерін</p>	<p>Екпе өсімдіктердің жабайы туыстарын экспедициялық жинау жұмыстары жалғастырылады. Селекциялық жұмыстар үшін құнды шаруашылықтық - бағалы белгілері бар донорлар мен қолдағы бар ген көздерінің сақталуы қолданылады. Гендік қорды бағалау тәсілдері же.</p>
---	---	--

тауып, іріктеудің тәсілде. тілдіріледі. Табылған мелік негіздері мен прин. ген көздері ауыл шаруа. циптері жасалып, бұрыннан шылығы дақылдарының бар коллекцияларды тірі анағұрлым өнімді жаңа күйінде қолдау жұмыстары сорттары мен будандарын жүргізілді. Осы мақсатта шығару мақсатында прак. жыл сайын шаруашылықтық тикалық селекцияда қол. бағалы белгілері бар 1 дану үшін селекционер. мыңға дейін донорлар мен лерге беріледі. Ауыл ген көздері бөліне отырып, шаруашылығы өсімдікте. 10,0 мыңнан астам коллекция рінің гендік қоры ката. үлгілері зерделенеді және логына толықтыру басын деректердің ақпараттық шығаруға дайындалды.

банкіне қажетті толықтырулар
енгізіледі.

01.03. Селекция, ауыл шаруашылығы дақылдарының сыртқы ортаның стресстік фак. торларына төзімді мол өнімді жаңа сорттары мен будандарын шығару: - дәнді дақылдар, дәнді-бұршақты, жарма және техникалық дақылдар

Күздік жұмсақ бидайдың - 3, Күздік жұмсақ бидайдың қатты бидайдың - 1, жаздық жұмсақ бидайдың - 6, қатты бидайдың - 6, арпаның - 9, сұлының - 2, дәнді-бұршақты дақылдардың - 2, жарма дақылдардың - 1, жүгері буданының - 3, техникалық дақыл. жарма дақылдарының - 1, дардың - 2 және сорголық дақылдардың - 3 сортын шығарып, мемлекеттік сорт сынағына (МСС) жіберу қарастырылууда. Самоклондар мен дигаплоидтар негізінде алынған 3 сорт мемлекеттік сорттау сынағына беріледі.

Күздік жұмсақ бидайдың - 2, қатты бидайдың - 1, жаздық жұмсақ бидайдың - 5, қатты бидайдың - 5, арпаның - 10, сұлының - 3, дәнді-бұршақты дақылдардың - 2, жарма дақылдарының - 1, жұгері буданының - 2, техникалық дақылдардың - 2, және сорголық дақылдардың 3 сортын шығару және мемлекеттік сорт сынағына беру; 60 бидай-эгилопсты будандардың, F3-F9 алло және жетіплазмалық кешендерінің инфекциялық фонда иммунитет факторларының пайда болу заңдылығын зерделеу және ауруларға төзімділігі бойынша болаша.

ғы зор нысандарды бөліп алу үшін инфекциялық фонда 3-5 мың үлгіні тесттен өткізу қарастырылады. Селекция үшін бастапқы материал ретінде 20-30 константты нысан шығарылып, бидай мен арпаның 2 соматклоны мен дигаплоиды МСС-на беріледі.

- көкөніс-бақша дақылдары

Дәстүрлі селекция жолымен картоптың ыстыққа да, жапырақ ширатқыш вируске де төзімді 2 сорты, клеткалық селекцияның негізінде картоптың сор жерлерге төзімді 1 сорты, томат пен қиярдың бір-бір сорты, пияздың саңырауқұлақ және бактериялар тудыратын ауруларға төзімді, топырақ-климат жағдайларының қолайсыздығына жерсінген 6 сорты шығарылып, МСС-на беріледі. Фермерлік шаруашылықтар үшін картоп тұқымы шаруашылығының жүйесін жасау көзделінеді.

Картоптың дәстүрлі селекция жолымен алынған 2 сорты және гендік инженерияның негізінде алынған 1 сорты; қорғалған жер қабаты үшін томаттың 1 сорты, қияр, пияз, сарымсақ, қарбыз, асқабақтың бір-бір сорты; қауынның 2 сорты шығарылып, МСС-на беріледі. Небары картоп пен көкөніс-бақша дақылдарының 12 сорты шығарылды. Олар вирус және саңырауқұлақ тудыратын ауруларға төзімділігімен, жергілікті жағдайларға бейімділігімен ерекшеленеді. Биотехнология негізінде көкөніс-бақша дақылдарының, сондай-ақ картоптың аса сапалы тұқымдық, материалын өсіру технологиясын жасау

- жеміс-жидек дақылдары және жүзім	Алманың - 5, алмұрттың - 3, шиенің - 2, тәтті шиенің - 2, қара өріктің - 2, қарақаттың - 2, таңқурайдың - 2, жүзімнің - 1 (барлығы 9 сорт) мол өнімді және шаруашылық үшін бағалы белгілері (жергілікті жағдайға тасымалдауға шыдамды және т.б.) бар сорттары шығарылып, МСС-на беріледі; қалемшелері ағаштанып кеткен жеміс дақылдарының телітушілерін көбейту	Алманың - 7, алмұрттың - 3, шиенің - 2, тәтті шиенің - 3, қара өріктің - 2, қарақаттың - 1, таңқурайдың - 1, жүзімнің - 3 (барлығы 22 сорт) шаруашылықтық бағалы белгілерінің (мол өнімді, бөрікбасы шарға төзімді, ұзақ сақталатын, тасымалдауға шыдамды және т.б.) деңгейі өте жоғары сорттары шығарылып, МСС-на беріледі.
------------------------------------	---	--

технологиясы жасалды және алмұрт үшін аласа өсетін тұқымдық телітуші бөлініп, ҚР МСС-на беріледі.

- жемдік дақылдар	Көп жылдық бұршақ тұқымдас дақылдардың - 5 және көп жылдық астық тұқымдас дақылдардың - 4 (барлығы 9 сорт) мол өнімді, жемдік сапасы өте жақсы, жергілікті жағдайда өсіруге бейім сорты шығарылып, МСС-на беріледі. Шөл жерлердің фитогенетикалық ресурстары жиналады және зерттеледі.	Көп жылдық бұршақ тұқымдастардың - 7 және көп жылдық астық тұқымдас шөптердің - 5 (барлығы 12 сорт) шаруашылықтық-биологиялық белгілері (мол өнімді, қомақты, жақсы желінеді, тұяқкестілік пен оруға төзімді, ұзақ жылдар өсе береді және т.б.) өте жоғары сорты шығарылады және МСС-на беріледі.
-------------------	--	---

01.04. Бастапқы көшеттік тұқымдар	ҰААЗО-ның ғылыми ұйымдарында Р-1, Р-2, суперэлита	Ауыл шаруашылығы дақылдарының бұрынғы және
-----------------------------------	---	--

және аудандастырыл. және ҰААЗО-ның ҚР АШМ бе. жаңадан шығарылған
а у .
ған ауыл шаруашылығы кіткен тәжірибе шаруашылық. дандастырылған супер.
дақылдарының элиталық тары мен элиталық тұқым элиталық және элиталық
тұқымдарын өндіру шаруашылықтарында физикалық сорттарын МЕМСТ
т а л а п .

және себу сапасы бойынша тарына сай келетін себу
1-сынып, сорттық тазалығы дәрежесіне жеткізе оты.
жағынан 1-санат талаптарына рып, түпкі көшіттіктер.
сай келетін элиталық тұқымын де тұқым өндіру жұмысы
облыстардың, тіпті тұтастай жалғастырылды. Ауыл
республика қажетін өтейтін. шаруашылығы дақылдары.
дей көлемде өндіру. Тазарту, ның элиталық тұқымын
сақтау және одан әрі жыл сайын өндіру мен
репродукциялау үшін тұқым өткізуді 50 мың тоннаға
шаруашылықтарына өткізу жеткізу көзделінеді.
ұ й ы м д а с т ы р ы л д ы .

0 2 . Ауыл шаруашылығы
жануарларының, құстар
мен балықтардың гендік
қорының жаңаларын
шығару және бұрыннан
бар тұқымдарын,
типтерін, желілері
мен кросстарын
жетілдіру үшін
қалыптастыру, сақтау,
дамыту және пайдалану,
оларды сату үшін өсіру

02.01. Қазақстанның Ауыл шаруашылығы жануарла. Ауыл шаруашылығы
ж а н у .
ауыл шаруашылығы рының типтері мен желілерін арларының, құстардың
жануарларының, құс. зерделеу және іріктеу мақ. және балықтардың бұрын.
тары мен балықтарының сатында республика аймақ. нан бар гендік қорын
түрлері мен тұқымда. тарына тексеру жүргізіледі. сипаттау мен тіркеу
рының және жеке түрле. Селекциялық зерттеулерде жұмыстары аяқталады.
рінің иммуногендік, және тұқым асылдандыру Қазақстанның гендік қор

фено- және цитогендік ісінде одан әрі пайдалану жануарларының, құстары. мониторингін жүргізу. үшін гендік қор мал табының және балықтарының қалыптастыру көзделінеді. альбомын дайындау, жануарлардың, құстарының және балықтарының гендік қоры жөніндегі деректердің ақпараттық банкін құру және ұрық пен эмбриондарды сақтау мен пайдалану жөніндегі жұмыстарды бастау көзделініп отыр.

02.02. Жануарлардың гендік қорын клеткалық деңгейде (хромосомдар, гендер) көбейтудің, сақтаудың (гаметаларды, эмбриондарды криосақтау) Ауыл шаруашылығы жануарларының, құстары мен балықтардың тұқымдарының, түрлері мен желілерінің гендік қорын сақтау, көбейту мақсатында республика аймақтары бойынша жеті селекциялық-жұмыстары жалғастырыла.

биотехнологиялық тәсілдерін жетілдіру. генетикалық орталық құрылады. Қазақстанның аса маңызды селекциялық-тұқым асылдандыру жұмыстарында пайдалану үшін малдың жеке түрлерінің жинақталу барысын тездету мақсатында ұрық пен эмбриондар банкін қалыптастыру, малды көбейтудің биотехнологиялық тәсілдерін жетілдіру жағы қарастырылуда.

02.03. Жануарлардың, балықтардың қазіргі бар және жаңадан жасалған тұқымдарын, желілерін, типтерін және құстардың кросстарын жетілдіру: Майлылығы 3,8%-4,0% 5,0-6,0 ҚР оңтүстік-шығыс және солтүстік аймақтарында сиырының жаңа қоңыр типін, қоңыр, қара ала сиыр және қызыл сиырлардың селекцияның әдістері мен тәсілдері; майлылығы 3,6-3,9% 4,5 меншіктің жекеменшік -5,0 мың кг сүт сауыла. нысанындағы шаруашылықтар. тын аймақтық типтері;

- ірі қара мен шошқа

да ірі қараны өз төлінен өсіру жүйесі; эмбрионды көшіру негізінде табынды өз төлінен өсірудің биологиялық және биотехно. логиялық тәсілдері; қазақтың ақбас сиырын жетілдіру негізінде селекция әдістері мен тәсілдері, Қазақстанның солтүстік өңірінде аймақтық тип құрылымын қалыптастыру; Қазақстанның оңтүстік-шығы. ірі қараның герефорд сы үшін санта-гертуда тұқымының негізінде етті ірі қараның жаңа тұқымын шығару кезінде селекция әдістері; шошқа шаруашылығында тұқым-аралық будандастырудың тиімді әдістері мен тәсілдері әзірленеді.

ҚР солтүстік-шығыс ай. мағында майлылығы 3,7-3,8% 4,0-4,5 мың кг сүт сауылатын аймақтық типі шығарылады: Қазақтың ақбас сиыры. ның аймақтар бойынша жетілдіру негізінде селекция гендік қоры табыны; Қазақстанның оңтүсті. гінде галловей малының гендік қоры табыны; Батыс Қазақстанда етті ірі қараның герефорд малының гендік қоры табыны; етті ірі қара. ның әулиеқол, санта-гертуда, қалмақ сиыры тұқымдарының коллекция. лық гендік қоры табыны; Қазақстанның оңтүстік шығысында шошқаның ақсай қара ала тобының массиві құрылады.

- қой, ешкі, жылқы және түйе

Көп салалы экономика жағдайында қойдың еділбай, қазақтың биязы жүнді құй. рықты қойлары және сарыарқа тұқымдарының өнімділік сапасын арттырудың селек. циялық-генетикалық тәсіл. дерін әзірлеу;

- мал тобын құру бағытында: а) (түгі 400 г, жіңішкелігі 18-19 Мкм) және кашимир (түгі 150-200 г, жіңішкелігі 16,5 Мкм дейін) түріне жата. тын түбітті ешкілер; в) өнімділік сапасын саланы

Асыл тұқымды мал кәсі. порындары мен фермерлік шаруашылықтарында эк. стремальды жағдайларға тез көндігетін, тез жетілуімен, ет өнімді. лігімен ерекшеленетін, әрқайсысының тірі сал. мағы 55-60 кг тартып, әрқайсысынан 2,2-3,0 кг жүн қырқылатын, жалпы саны 3,5 мың саулық тобы құрылады. Қошқарларының тірідей салмағы 100 кг және

жүргізу технологиясының одан да астам тартатын, жасалған элементтерімен жуылған 7,0 кг жүн қыр. үйлестіргенде ұрғашыларынан қылатын, жүнінің ұзын. 600-800 кг сүт сауылып, дығы 10 сантиметрден әрқайсысынан 40 кг ет кем түспейтін, ал сау. алынатын сүт бағытындағы лықтары тиісінше 56 кг ешкілер шығара отырып, қыл. тартып, 3,0 кг жуылған шық жүнді ешкілерді сапалық жүн қырқылатын, жүнінің жағынан өзгертудің теориялық ұзындығы 9,5 см тұқым негіздері тәсілдерін жасау; қуалағыштығы нығайтыл. - эмбрион көшіру және ұрық ған аса бағалы мал то. клеткаларымен микроманипуля. бын құру көзделінеді, циялау жолымен қойдың аса сондай-ақ қойдың жүні. құнды тектік түрлерін нің талшығы өте жіңіш. көбейтудің жеделдетілген ке (10-14 Мкм) жеке тәсілін жасау, гендік ресур. түрі шығарылатын бола. старды сақтау мақсатында ды. қой мен ешкінің түрлі Қойдың өсімтал үлгісі тұқымдары мен түрлерінің шығарылады, оның көр. коллекциялық тобын құру; сеткіштері мынадай: - еркек қозыларын өсіру жә. саулықтарының төлшіл. не жыл сайын 100-ден астам дігі 170%, қошқарлары. басын сату мақсатында таза ның тірілей салмағы - қанды австралия мериносын 75-80 кг, саулықтары. репродукциялауды жалғастыру; нікі - 53-55 кг, өсі. сондай-ақ шаруашылықтарда руге қалдырылған еркек селекциялық тұқым асылдан. тоқтылары - 55-57, ұр. дыру жұмыстарын жүргізу ғашы тоқтылары - 35-37, тәсілдерін жасау; қозылары енелерінен - қаракөл қойы индивидуумда. айырар кезде 25-27 кг рының жыныстық арақатынасы, тартады. жеке түрлер реңдерінің әр Ұзын қылшық - түбіт түрлілік себептері мен жүнді ешкілердің қыр. салдарларын және Қазақстан. қылатын жүні бойынша ның түрлі табиғи-климаттық әлемдік ұқсастарына аймақтарындағы тұқым қуалау сай келетін, ал тірілей ауытқушылығының кездесу салмақтары олардан 15- жиілігін айқындау; 20% асып түсетін жаңа - мұғалжар, адай, қабы тұқымы шығарылады және

жылқыларының интенсивтік олардың күйітінің түрлі түрлері мен зауыттық аталық мерзімдік технологиясы іздерін құру мен шығарудың мен одан әрі өсіруге селекциялық-генеологиялық қалдырылған төл өсіру және технологиялық тәсіл. технологиясы жасалды. дерін, сондай-ақ қазақтың Қаракөл қойы тұқымдары. қос өркешті түйелерінің ның жыныстық арақатына. генеологиялық тобы мен сын реттеудің қолайлы олардың қалмақ түйелерімен әдістерін жасау көзде. будандарының өнімділігін луде, қаракөл қойының және сыныптық құрамын түсін генетиканың берік зерделеу; теориясымен реңдендіру. - қазақтың қос өркешті дің жаңа жүйесіне ұсы. түйесінің селекциялық-асыл ным беріліп, тұқым қу. тұқымды сапасын жетілдіру алау ауытқушылығын және бураларының тірілей сақтау тәсілдері ұсы. салмағы 900-1100 кг тарта. нылды. тын, інгендерінен 12 ай Қошқалар мен текелер. сауғанда 1000-1200 кг сүт дің ұрықтарын сақтаудың сауылатын генеологиялық қазіргі заманғы биотех. тобын құру көзделеді. нологиялық тәсілдері жасалады. Қазақтың жалғыз өркешті түйесі. нің жаңатұқымы үшін негіз және түйе өнімді. лігін ерте бастан анық. тау үшін цитогенети. калық маркер пайдалану тәсілдері жасалатын болады.

 - тауықтар мен үйректердің кросстары

Табиғи жарықтандыру кезінде Тауықтар мен үйректер. терезелі құс қораларының дің бұрыннан бар крос. клеткалық бөліктерінде стары жетілдіріледі мекиендеріне мол өнімділік және мол өнімді жаңа дарыған таңдаулы үйір мен кросстары шығарылды. олардың туыстастарынан Тұқым асылдандыру мақ. селекциялық ұя іріктеліп, сатында жыл сайын жү. көбейтілетін болады, мыртқа саны 2,5 млн.

үйректердің түбіт-қауырсыны. данаға жеткізілді.
ның өсуі және жетілуі, олар.
ды үйректердің тірі кезінде
жұлу мүмкіндіктерін анықтау
бойынша зерделеу жұмыстары
б а с т а л д ы .

Жыл сайын тұқым асылдандыру
мақсатында 1,3-1,5 млн.
дана жұмыртқа сатылады.

- балықтар Сату үшін Қазақстан тұқысы. Сату үшін Қазақстан
ның жыл сайын 5 млн. шабағы тұқысының 20 млн. ша.
өсірілетін болады. бағы өсірілетін болады.

02.04. Асыл тұқымды Жыл сайын СГО-да мынадай Жыл сайын СГО-да мына

жануарлар, құстар мал түліктері өсіріліп, дай мал түліктері
мен балықтар өсіру, сатуға дайындалады: өсіріліп, сатуға дайын.
мал шаруашылығы асыл тұқымды 900 бас сауын далады: асыл тұқымды
бойынша коллекциялық сиыры, 2460 бас етті ірі сүтті ірі қара - 1800
мал тобын, селекция. қара, 15000 бас биязы жүнді бас, етті ірі қара -
лық-генетикалық, се. қой тұқымы, 2000 бас 4820 бас, 29000 бас
лекциялық-тұқым асыл. биязылау жүнді қой тұқымы, биязы жүнді қой тұқымы,

дандыру орталықтарын 6000 бас етті-майлы қой, 4000 бас биязылау жүнді
ұстау 1400 бас қаракөл қой тұқымы, қой, 12000 бас етті-
500 бас ешкі, 25 бас түйе, майлы қой, 2100 бас қа.
230 бас жылқы. ракөл қойы, 1200 бас
Құс: 50000 дана тауық ешкі, 30 бас түйе, 250
жұмыртқасы, 3000 дана үйрек бас жылқы,
жұмыртқасы. құс: 900000 дана тауық
Қазақ тұқысының 800 бас жұмыртқасы, 400000 дана
жөндеу үйірі құрылады. үйрек жұмыртқасы.
Қазақ тұқысының 1000
бас жөндеу үйірі
қ ұ р ы л а д ы .

-----
03 . Микроорганизмдер .
дің гендік қорын құру ,

с а қ т а у ж әне а г р о ө н е р .
к ә с і п к е ш е н і н д е т и і м д і
п а й д а л а н у .

03.01. Биотехнология. Микроорганизмдердің Микроорганизмдердің
да пайдаланылатын тіршілік және физиологиялық өнеркәсіптік мәдени
микроорганизмдердің қабілетіне әсер ететін түрлерін сақтау бойынша
штаммалары туралы факторлар зерделеніп, биотехнологиялық өнді.
деректердің ақпарат. микроорганизмдер штаммаларын рiске арналған практи.
тық банкін құру, сақтаудың қолайлы тәсілдері қалық ұсыныстар беріле.
түрлі анықтау тобына жасалады, микроорганизмдер. тін болады және коллек.
жататын микрооргани. дің пайдалы штаммаларын сақ. циялық мәдени түрлерді
змдердің өнеркәсіпке тап қалуға және Қазақстан құжаттауды бір ізге
бағалы мәдени түрле. микроорганизмдері туралы түсіру жүйесі жасалады.
рін ұзақ сақтау деректер банкін құруға Биотехнологияда пайда.
тәсілдерін жасау. арналған ұсыныстар беріледі. ланылатын микроорга.
низмдер штаммалары
жайлы деректердің ақпа.
раттық банкін жасау жұ.
мыстары аяқталады.

03.02. Қолда бар Микроорганизмдер штаммала. Халықаралық талаптарға
коллекциялардың рының бұрыннан бар коллек. сәйкес микроорганизм.
негізінде микроор. циясы мен оларды ұзақ сақ. дердің бірыңғай Ұлттық
анизмдер мәдени түр. тауға талдау жасау көзде. коллекциясын қалыптас.
лерінің бірегей луде және коллекциялық тыру және жұмыс істеу.
ұлттық коллекциясын мәдени түрлеріне деген ха. іне арналған норматив.
жасау және биотехно. лықаралық талаптарға сәйкес тік-техникалық құжат.
логия үшін құнды оларды бағалаудың өлшемі, тама әзірлеуді аяқтау
микроорганизмдер сондай-ақ микроорганизм. көзделуде.
штаммаларын құжаттау; дердің бірыңғай Ұлттық
коллекцияны жаңадан коллекциясын құру үшін
шығарылған штаммалар. ұсыныстар жасалды.

мен т о л ы қ т ы р у ж әне
о л а р д ы с а қ т а у д ы ң
қ а з і р г і к е з г е с а й
т ә с і л д е р і н ж а с а у .
Х а л ы қ а р а л ы қ ы н т ы м а қ .
т а с т ы қ а у қ ы м ы н д а

микроорганизмдер
мәдени
алмасу.

түрлерімен

03.03. Агроөнеркәсіп Өсімдіктер мен жануарларды Биопрепараттар мынадай
кешені үшін аурулардан қорғау дәрі-дәр. жағдайларда пайдаланы.
биопрепараттар өндіру мектерін өндіру кезінде латын болады: өсімдікті
микроорганизмдердің бел. аурулардан қорғау
сенді штаммаларын, тамақ ісінде - 3 вакцина,
және қайта өңдеу өнеркәсіп. диагностикаларда - 5;
тері үшін биопрепараттар тамақ және қайта өңдеу
пайдалану жөнінде ұсыныстар өнеркәсібінің түрлі
дайындалатын болады. салаларында: нан пісіру
ісінде - 1, консерві.
леу ісінде - 1, алько.
голсіз сыра қайнату
ісінде - 1, дермитика.
лық дәрі-дәрмектер
рама жемге арналған
дәрі-дәрмектер өндіру
ісінде - 1.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің
2000 жылғы 1 тамыздағы
N 1167 қаулысымен
бекітілген

**"Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің, жануарлар мен микроорганизмдердің
гендік қорын сақтаудың, дамыту мен пайдаланудың 2001-2005 жылдарға
арналған" республикалық мақсатты бағдарламасын жүзеге асыру жөніндегі
іс-шаралар**

N ! Іс-шаралардың атауы ! Аяқтау нысаны ! Жауапты ! Орындалу
р/с! ! орындаушылар! мерзімі

1 Қазақстан Республикасы Үкіме. ҚР Үкіметінің Үкімет жанын. 2000 ж.
тінің Жоғары ғылыми-техникалық жанындағы Жо. дағы Жоғары I тоқсан
комиссиясы жанынан Ауыл шаруа. ғары ғылыми- ғылыми-техни.
шылығы өсімдіктерін, жануарла. техникалық қалық комиссия
ры мен микроорганизмдерінің комиссиясының

---

2 Ауыл шаруашылығы өсімдіктері. ҚР ҰААЗО Ұлттық акаде. 2000 ж.
нің, жануарлар мен микроор. нормативтік миялық аграр. I тоқсан
ганизмдердің гендік қоры бұйрығы лық зерттеулер
жөніндегі үйлестіру және орталығы
аймақтық кеңестерін құру

---

3 Селекциялау ісінде және ауыл Нормативтік Ұлттық акаде. 2000 ж.
шаруашылығы дақылдарының тұ. бұйрық миялық аграр. IV
қым шаруашылығында және асыл лық зерттеулер тоқсан
тұқымды мал шаруашылығында орталығы
ғылыммен қамтамасыз етудің,
сақтаудың, дамыту мен
пайдаланудың белгіленген
тәртіппен 2001-2005 жылдарға
арналған кеңейтілген тақырыптық
жоспарын жасау

---

4 Елімізде бар бүкіл гендік Ауыл шаруа. Ұлттық акаде. 2001 ж.
қорға түгендеу жүргізу және шылығы өсім. миялық аграр. III
гендік құндылығына баға беру, діктерінің, лық зерттеулер тоқсан
ген көздерін - шаруашылықтық жануарлар орталығы
бағалы белгілері бар донор. мен микроор.
ларды табу және бөліп шығару ганизмдердің
гендік қоры
жөніндегі
ұлттық кеңес.
кеесеп

---

5 Ауыл шаруашылығы өсімдіктер. Ауыл шаруа. Ұлттық акаде. 2001 ж.
інің, жануарлары мен микро. шылығы өсім. миялық аграр. IV
организмдерінің гендік қорын діктерінің, лық зерттеулер тоқсан
құжаттау және мемлекеттік жануарлар орталығы
тіркеу жүргізу мен микроор.
ганизмдердің
гендік қоры
жөніндегі

6 Жетекші ғылыми ұйымдардың және Білімғылым. Білім және 2001 ж.
асыл тұқымды мал шаруашылықта. міні мен Ауыл. ғылым министр.
рының жанынан ауыл шаруашылығы шармінің лігі, Ауыл
дақылдарының негізгі түрлері нормативтік шаруашылығы
және мал тұқымдары бойынша бұйрығы министрлігі,
селекциялық-генетикалық орта. Ұлттық акаде.
лықтар, сондай-ақ тұқым сақтау миялық аграр.
орындары мен дистрибьютерлік лық зерттеулер
желісі бар селекциялық-тұқым орталығы
асылдандыру орталықтарын құру

7 Ғылыми зерттеу жұмысында пай. Білімғылым. Ұлттық акаде. 2001 ж.
даланатын ауыл шаруашылығы мінінің миялық аграр.
дақылдарының тұқымдарына, жа. нормативтік лық зерттеулер
нуарлардың, құстардың, балық. бұйрығы орталығы
тардың ұрықтары мен эмбрион.
дарына арналған орталық және
аймақтық сақтау орындарын
қ ұ р у

8 Қолда бар ген көздері мен Ауыл шаруа. Ұлттық акаде. Тұрақты
шаруашылықтық бағалы белгілері шылығы өсім. миялық аграр.
бар донорларды үнемі қолдау діктерінің, лық зерттеулер
және оларды отандық және әлем. жануарлар орталығы
дік жаңа көздерден толықтыру мен микроор.
г а н и з м д е р д і ң
г е н д і к қ о р ы
ж ө н і н д е г і
ұ л т т ы қ к е ң е с .
к е е с е п

9 Ауыл шаруашылығы өсімдіктер. Ауыл шаруа. Ұлттық акаде. Тұрақты
інің, жануарлар мен микроор. шылығы өсім. миялық аграр.
ганизмдердің гендік қор дерек. діктерінің, лық зерттеулер
терінің ақпараттық банкін жа. жануарлар орталығы
сау және оны гендік қор туралы мен микроор.

жаңа мәліметтермен тұрақты
толықтыру және оларды ауық-
ауық тұтынушыларға жеткізіп
отыру

ганизмдердің
гендік қоры
жөніндегі
Ұлттық кеңес.
к е е с е п

---

10 Ғылыми-зерттеу жұмыстарында пайдалану үшін өсімдіктер тұқымдарының 40 мың дана үлгісін, 310,0 мың шәуһетті және 2850 эмбрион мен организмдердің 1,0 мыңға жуық штаммасын сақтауға қою

Ауыл шаруа. шылығы өсім. діктерінің, жануарлар орталығы мен микроор. ганизмдердің гендік қоры

Ұлттық академиялық зерттеулер ж.ж. 2001-2005

Ұлттық кеңес.
к е е с е п

---

11 Ірі қара малдың, қой, ешкінің, жылқының, түйенің, балықтардың және құс кросстарының сирек кездесетін және жойылып бара жатқан тұқымдарының коллекциялық тобын қалыптастыру мен сақтау

Ауыл шаруа. шылығы өсім. діктерінің, жануарлар орталығы, Ауыл шаруашылығы министрлігі

Ұлттық академиялық зерттеулер ж.ж. 2001-2005

Ұлттық кеңес.
к е е с е п

---

12 Элиталық-тұқым шаруашылығы және асыл тұқымды мал шаруашылықтарын аттестациялау жөніндегі ведомствоаралық сараптық комиссиялар құру

Ауылшармині Ауыл шаруашы. лығы министр. Ғылымминінің бірілескен бұйрығы

Ауыл шаруашы. лығы министр. Ғылым министрлігі, Ұлттық академиялық аграрлық зерттеулер орталығы

III тоқсан

2000 ж

-----

13 Ауыл шаруашылығы дақылдары мен жануарларының гендік қорын пайдалану жоспарын әзірлеу	Ауылшармині мен Білім. ғылымминінің бірілескен бұйрығы	Ауыл шаруашы. лығы министр. лігі, Білім және ғылым министрлігі	2001 ж
---	--	--	--------

-----

14 Республикалық бюджеттен бастапқы элиталық тұқым шаруашылығы мен асыл тұқымды мал шаруашылығын қолдауға қаражат бөлудің тәртібін әзірлеу	Ауылшармині мен Қаржы. мінінің нормативтік	Ауыл шаруашы. лығы министр. лігі, Қаржы министрлігі құқықтық актісі	Жыл сайын
--	--	---	-----------

-----

15 Ауыл шаруашылығы дақылдарының мол өнімді, ортаның стресстік факторларына төзімді сорттары мен гендік қорларын шығару	Ауыл шаруа. шылығы өсім. діктерінің, жануарлар	Ұлттық акаде. миялық аграр. лық зерттеулер орталығы мен микроор. ганизмдердің гендік қоры жөніндегі ұлттық кеңес. к е е с е п	2001-2005 ж.ж.
---	--	---	----------------

-----

16 Помологиялық бақтарда жеміс-жидек дақылдарының сорттары мен будандары коллекциясының, қорға қалдырылған көшеттік. терде - ағаш дақылдарының рек кездесетін тұқымдарын коллекциялық көшеттіктерде - қуаңшылық өсімдіктері мен дәрілік өсімдіктердің құнды түрлері мен сорттарын сақтап	Ауыл шаруа. шылығы өсім. діктерінің, жануарлар си. және -	Ұлттық акаде. миялық аграр. лық зерттеулер орталығы мен микроор. ганизмдердің гендік қоры жөніндегі ұлттық кеңес. ке есеп қ а л у	2001-2005 ж.ж.
--	---	---	----------------

-----

17 Дәнді-дақылдардың, дәнді-бұр.	Ауыл шаруа.	Ұлттық акаде.	2001-
----------------------------------	-------------	---------------	-------

шақты және техникалық дақыл. шылығы өсім. миялық аграр. 2005
дардың - 67, көкөніс-бақша діктерінің, лық зерттеулер ж.ж.
дақылдары мен картоптың - 18, жануарлар орталығы
жеміс-жидек дақылдары мен мен микроор.
жүзімнің - 41, жемдік дақыл. ганизмдердің
дардың - 21 сорты мен буданын гендік қоры
шығару және мемлекеттік сорт жөніндегі
сынағына жіберу ұлттық кеңес.
к е е с е п

---

18 Сауын сиырының: кара ала, Ауыл шаруа. Ұлттық акаде. 2001-
қызыл, қуқыл сары ала және шылығы өсім. миялық аграр. 2005
қоңыр аймақтық типтерін, етті діктерінің, лық зерттеулер ж.ж.
ірі қараның, қойдың ұзын би. жануарлар орталығы
язы жүнді және сауын ешкіле. мен микроор.
рінің мол өнімді типтері мен ганизмдердің
желілерін шығару гендік қоры
ж ө н і н д е г і
ұ л т т ы қ к е ң е с .
к е е с е п

---

19 Бәсекелестік секторында жаппай Ауыл шаруа. Ауыл шаруа. Тұрақты
көбейтетін тұқым шаруашылықта. шылығы өсім. шылығы министр.
ры жүйесін қайта өркендету діктерінің, лігі, Білім
үшін жағдай жасау жөнінде жануарлар және ғылым
шаралар қолдану мен микроор. министрлігі,
ганизмдердің Ұлттық академи.
гендік қоры ялық аграрлық
жөніндегі зерттеулер
ұлттық кеңес. орталығы
к е е с е п

---

20 Малды қолдан ұрықтандыру, Ауыл шаруа. Ауыл шаруа. Тұрақты
асыл тұқымды малды одан әрі шылығы өсім. шылығы министр.
тауар өндірушілерге сату үшін діктерінің, лігі, Білім
көбейту жөнінде қызмет көрсе. жануарлар және ғылым
туге маманданған құрылымдарды мен микроор. министрлігі,
дамытуға жағдай жасау ганизмдердің Ұлттық академи.
гендік қоры ялық аграрлық

---

21 Республикалық және аймақтық Ауыл шаруа. Ұлттық акаде. 2001-
ғылыми-практикалық конферен. шылығы өсім. миялық аграр. 2005
циялар, семинарлар, көрмелер, діктерінің, лық зерттеулер ж.ж.
аукциондар өткізуді ұйымдасты. жануарлар орталығы,
ру, оқулықтар, плакаттар, бук. мен микроор. Аграрлық уни.
леттер, кітапшалар шығару, ганизмдердің верситеттер,
фермерлерді, агроқұралымдардың гендік қоры ғылыми ұйымдар,
басшылары мен мамандарын жөніндегі жергілікті
оқыту ұлттық кеңес. атқарушы
к е е с е п о р г а н д а р

---

22 ҚР, ТМД елдерінің ғылыми Ауыл шаруа. Білім және 2001-
орталықтары мен халықаралық шылығы өсім. ғылым министр. 2005
ғылыми орталықтарда аспиран. діктерінің, лігі, Ұлттық ж.ж.
тура, докторантура, тағлым. жануарлар академиялық
дамалар арқылы жоғары білікті мен микроор. аграрлық
ғылыми кадрлар даярлауды ганизмдердің зерттеулер
ұйымдастыру гендік қоры орталығы
ж ө н і н д е г і
ұ л т т ы қ к е ң е с .
к е ж ы л с а й ы н .
ғ ы е с е п

---

23 Ассоциацияларды ауыл шаруашы. Құрылтай. Ұлттық акаде. 2001-
лығы дақылдары мен жануарла. шылық миялық аграр. 2005
рының гендік қорымен айналы. құжаттары лық зерттеулер ж.ж.
сатын заңды және жеке тұлғалар орталығы, Ауыл
бірлестіктеріне жәрдем көрсету шаруашылығы
м и н и с т р л і г і

---

24 - "Селекциялық жетістіктерді Нормативтік- Ауыл шаруашылы. 2001 ж.
қорғау туралы" ҚР Заңының құқықтық ғы министрлігі,
жобасын іске асыру үшін кесімдер Білім және ғы.
нормативтік-құқықтық актіні; лым министрлігі,
- "Асыл тұқымды мал Қазақстан Ұлттық академи.

шаруашылығы туралы" ҚР Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Қазақстан Республикасының Заңының жобасын;
- "Тұқым шаруашылығы туралы" ҚР Заңының жобасын әзірлеу

Республикасы ялық аграрлық заңдарының зерттеулер жобалары орталығы Ауыл шаруашылы. 2001 ж. ғы министрлігі, Білім және ғы. лым министрлігі

---

25 Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы кодексіне гендік қорды сақтау және пайдалану жөніндегі заңдарды бұзғаны үшін жауапкершілікті көздейтін өзгерістер мен толықтырулар әзірлеу

Қазақстан Ауыл шаруашылы. 2002 ж. Республикасы ғы министрлігі, Заңының Ұлттық академи. жобасы ялық аграрлық зерттеулер орталығы